

v tostranstvu. Fetscher se vprašuje, ali je potrebno »odčarati svet« spet »začarati«, in zaključuje, da še nismo sposobni za harmonijo z naravo, ker se naš um omejuje na instrumentalni um. Odtod izhajajo nadomestki vseh vrst. Preobrat pričakuje H. Hofenagels samo od večinskega gibanja »od spodaj«, od vrste ekološkega gibanja, ki ga Fetscher rad primerja s feminističnim gibanjem. Seveda pa morajo spremembe poseči globlje v odpravljanje dimenzij ekološke krize, kakršne so interpretirali.

Bogomir Novak

GAYLE GRAHAM YATES

Kaj hočejo ženske?

(Ideja gibanja, Harvard 1976)

Sodobna zgodovinarica Gayle Graham Yates je podala v knjigi »Kaj hočejo ženske« izjemno študijo razmerja med starim in novim feminizmom. Avtorica se je začela približevati feminizmu že v otroški dobi, to pa zaradi običajnih prepovedi, ki veljajo še danes po vsem svetu. Prepovedi so se zanjo množile na delovnem mestu, v zakonu, v svetu, ki jo obdaja. Zato je zanjo središčno intelektualno vprašanje povezano z razmerjem med lastnim dolgotrajnim bojem zoper stereotipe in družbenim bojem žensk v ameriški družbi.

Avtorica je postavila v izhodišče svojih raziskav prejšnje in sedanje ideje ženskega gibanja. Po temeljitnem raziskovanju se je dokopala do spoznanja, da zajema novi feminizem pravzaprav tri različne ideologije. Namen nadaljnjih raziskav je bil odkriti zvezo med temi tremi očitno razlikujočimi se ideologijami sodobnega feminizma in zgodovinskim feminizmom. Zato se je napolnila predvsem k tisti literaturi feminizma, ki ji je ponujala okvir za ideje, ki bistveno zaznamujejo sodobni feminizem. Tako je sestavila prvo vseobsegajočo zgodovino sodobnih ženskih skupin. Pri tem je upoštevala dej-

stvo, da žensko gibanje v Ameriki ni gibanje enotnih idej in filozofij, marveč gibanje skupin, ki se medsebojno dokaj razhajajo.

Tako avtorica v tej študiji, ki briljantno prikaže literaturo in cilje feministk, natančno analizira pisane vire aktivističnih skupin, predvsem tistih, ki so delovale v obdobju med letoma 1959 in 1973. Zgodovinsko ne prikaže le izjemno aktivnih skupin, kot so to Nacionalna organizacija za ženske in druge, marveč s kritično analizo tudi pglavne voditeljice gibanja novega feminizma, kot so to npr. Glorija Steinem, Grace Atkinson in druge.

V okviru treh ugotovljenih ideologij: feministične, ideologije za osvoboditev ženske in androgene ideologije prihaja tudi do terminoloških opredelitev. Tako predlaga namesto izraza »novi feminizem« izraz »osvabjanje ženske«, ker ta pomensko bolje odseva središčno idejo gibanja. Sicer pa avtorica razvršča vse ideje sodobnega gibanja za osvoboditev ženske v tri paradigme: feministično, žensko liberalistično in androgeno. Njihove korenine odkriva že v davnih kolonialnih časih, v feminističnem gibanju, ki je trajalo nekako od leta 1830 do 1920, kakor tudi v osamljenih feminističnih tožbah iz protifeminističnega obdobja med letoma 1920 in 1950.

Feministična paradigma kot osrednje načelo zagovarja žensko enakost z moškim v pogledu vrednot, pravic, privilegijev in možnosti. V bistvu je to »moški« model, ki si ga lastijo tudi ženske. Nasprotno tej paradigmi je žensko-liberalistična paradigma proženski in anti-moški model. Privrženke tega gibanja, ki želijo vzpostaviti žensko identiteto, sodijo, da je nujno, da se razločujejo od moških ter da začasno ali trajno drug drugega vzdržujejo. To je povsem drugačen koncept, po katerem naj bi imele ženske glavno besedo in naj bi vodile družbo, v kateri bodo določale tudi vrednote. Tretja paradigma nekako povezuje oba navedena koncepta; predpostavlja enakopravnost moških in žensk. Moški in ženska naj skupaj vodita družbo in skupaj določata vrednote. Korenine te kulturno bistvene razlike so v temeljnih verovanjih, vrednotah in mitih ameriške družbe.

Da bi dodobra spoznali kontraste med temi tremi paradigmami, je prav, da vnesemo v ta prikaz avtoričino shemo paradigme:

Karakteristika	Feministična ideologija	Ženska liberalistična ideologija	Androgena ideologija
Temeljno načelo	Ženske enakopravne z moškimi	Ženske nad moškimi oziroma proti njim ali ločene od njih	Ženske in moški enakopravni med seboj
Izvor standardov	Postavljeni od moških in prejeti od žensk	Postavljeni od žensk	Od žensk in moških skupaj
Analiza problemov	Ženske podrejene moškim ali so za njimi	Ženske kot seksualni objekti, lastnina, delavke	Odprava legitimnosti tradicionalnih moških in ženskih vlog
Identifikacija nasprotnika	Socioekonomska stališča in institucije	Moški, druge ženske, kapitalizem, družina	Kulturno-vrednostne usmeritve, institucionalne strukture
Tehnika za spremembe	Sodni primeri, volilni postopek, informacijska deseminacija, volonterske kupine	Zavest-dviganje, ločevanje od moških, delo in ženska psihična podpora, zavednost in izvajanje ženske volje	Izobraževalni proces, volonterske skupine, informacijska deseminacija
Primarni fokus za spremembo Strategija Cilji	Politični Pritisk Integracija (kolaps različnosti v enotnosti)	Družbeni Konflikt Segregacija (različnost na račun enotnosti)	Kulturni Konverzija Pluralizem (različnost v okviru enotnosti)

Gayle Graham Yates je upravičeno izpostavila intelektualno razsežnost sodobnega feminizma kot najbolj pomembno, pri čemer ugotavlja, da je feminizem vnesel razločevanje tudi na druga področja: v medosebne odnose, jezik, ki ga govorimo, družinsko življenje, izobraževalni sistem, vzgojo otrok, politiko, delo, množične medije, religijo, zakone, sodni sistem, kulturno vrednostni sistem itd. Temeljna delitev na tri paradigme se je ohranila vse do današnjih dni, kar dobro razkriva močni analitični in vizionarski duh te avtorice. Čeprav je knjiga nastala pred več kot desetletjem, so njene teze ohranile veljavo vse do danes in ne služijo le kot izjemno intelektualno-zgodovinsko razmišljanje, temveč tudi kot preprosto in stilno skladno čtivo, ki se zavzema za enako human položaj moškega in ženske.

Te tri ideologije se še vedno borijo za svoje mesto v sodobnem feminizmu. Po avtoričinem mnenju potekajo spopadi tako na področju posameznika kot tudi področju občega. Osebnost se opredeljuje za obstanek androgenega feminizma na področju seksualnosti, družine, dela, politike, družbe, izobraževanja in religije.

V zvezi s seksualnostjo se Yates zavzema za odpravo dvojne morale, priznavanje klitorisa za ženski spolni organ, priznavanje humanosti kot temeljnega obeležja seksualnosti, izražanje seksualnosti, ki temelji na neki etiki, za spolni akt kot izraz ljubezni, izpolnitve osebnosti, za normo, ki bi pomenila povsem človeški odnos.

Potreba dajati in prejemati ljubezen, zaupanje, je temeljna potreba, vendar se avtorica zavzema za uveljavitev novega pluralizma zakonskih pogodb in vseh vrsti zakonskih zvez, ne glede na to, za katero spolno nominacijo gre. Pri tem podaja nekaj receptov za to, kako doseči absolutno svobodo, ki temelji na popolni humanosti.

Zaposlitev je v ameriški družbi tisti diskriminacijski dejavnik, na katerem ta družba temelji. Razredna struktura ameriške družbe temelji na dohodku, in sicer tistem, ki ga prinaša družinski poglavar – moški. Vendar se ta ideologija zavzema za delo kot tisto sredstvo, s katerim se doseže človeško dostojanstvo, osebna uveljavitev, zaslužek zase in za ljubljene in ga je treba nujno deliti med možmi in ženami, ki so medsebojno enakopravni.

Androgeno politiko bi lahko uvrstili v demokratični socializem. Ta utegne po avtoričinem mnenju v prihodnosti oziroma na to, da se bo zmanjšala proizvodnja in povečale storitve. Bolj bi se ukvarjal s prehrano, prevozom, varovanjem okolja, izobraževanjem, zdravjem in drugim. Androgena demokratična socialistična država ne bi bila centralistična, marveč bi oblast, v kateri bi enakovredno sodelovali moški in ženske, delila z različnimi skupinami, strankami in drugimi.

Tradicionalno spolno delitev v izobraževanju oziroma izbiri poklicev bi morali odpraviti. Otroke bi morali izobraževati tako, da bi jih opozarjali na možnosti odprte prihodnosti in jim zastavljali nova vprašanja: kakšna je dejanska ženska preteklost, kakšen je pomen anatomskih razlik med ljudmi-moški in ljudmi-ženskami? Ali je standard duševnega zdravlja seksualni standard?

Gayle Graham Yates sklone svojo razpravo s filozofsko premiso o androgenem feminizmu kot o novem verovanju. Relativnost resnice se izraža v čisti subjektivnosti, kar pomeni, da je androgeni koncept nov sistem verovanja, okoli katerega se lahko reorganizirajo stari miti in vrednote in ki lahko ustvarijo nove mite in odnose. Tisto, v kar verujemo, oblikuje naše individualno in družbeno življenje. Verovati v androgeni koncept je nujnost feministične revolucije, ki je ne bomo razpoznali po tem, ali je ženska ali moška, marveč po tem, da je humana.

Radojka Vukčević

V. BEECCHEY, T. PERKINS

Vprašanje ur: ženske, skrajšani delovni čas in trg delovne sile

(A Matter of Hours: Women, Part-time Work and the Labour Market)

Zadnje čase postajajo vse pogostejši predmet raziskovanja različnih znanosti tako

v zahodnoevropskih državah, kot tudi pri nas – struktura zaposlovanja na trgu delovne sile, s posebnim ozirom na moško in žensko delovno silo, kot tudi obojestranske možnosti prestrukturiranja dela in iskanja novih možnosti za spremembo delitve dela na bolj enakopravni podlagi, tako na ravni globalne strukture družbe, kot tudi v družini sami. Eden zelo pomembnih prispevkov na tem področju je vsekakor tudi knjiga V. Beecchey in T. Perkins: *A Matter of Hours: Women, Part-time Work and the Labour Market*, ki obravnava te probleme v sodobnosti s posebnim ozirom na Veliko Britanijo (prvič objavljena 1987, Polity Press, Cambridge, v sodelovanju z Basil Blackwellom, Oxford, Billing and Sons Ltd, Worcester).

Najprej bi morali poiskati odgovore na vprašanje, zakaj avtorici opozarjata na pomembnost ur, kot tudi na to, zakaj je prav skrajšan delovni čas obravnavan v odnosu do žensk in do trga dela. Vprašanje ur in skrajšan delovni čas sta tukaj obravnavana v ozki povezavi z ločevanjem del na moška, kjer večinoma delajo s polnim delovnim časom v boljših delovnih razmerah, in so ta dela praviloma tudi bolje plačana, bolj privilegirana, bolje vrednotena, medtem ko so po drugi strani ženska dela tista, ki večinoma potekajo v skrajšanem delovnem času, so nižje vrednotena in slabše plačana ter s težjimi delovnimi razmerami.

Avtorici ob primeru pekarske industrije v Coventriju opozarjata na to, da moški opravljajo lažja dela kot ženske. Tako moški delajo pri strojih za proizvodnjo kruha – delo, ki je rezervirano samo za moške, in sicer zaradi »fizične konstitucije«, vendar zaradi nove tehnologije potreba po fizični moči odpade – vse je namreč že avtomatizirano, razen tehtanja kruha na koncu delovnega procesa. Po drugi strani ženske v tej industriji opravljajo težja in bolj umazana dela, in sicer pomivanje posode, pladnjev, pribora za pripravljanje slaščic: ta dela opravljajo ob strojih, kjer je dosti pare, kjer so visoke temperature in kjer so ženske tudi na prepihu. Poleg tega so za to tudi slabše plačane.

Pri pojasnjevanju takšne delitve dela na trgu delovne sile se avtorici navezujeta na drugo teoretično koncepcijo, ki je zasnovana na sociologiji družine ter obravnava žensko kot v dvojni vlogi. Prva koncepcija je